

Opetusministerio

Undervisningsministeriet

Luonnontieteellisen keskusmuseon asemaa selvittäneen työryhmän muistio

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:20

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä
Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar

Luonnontieteellisen keskusmuseon asemaa selvittäneen työryhmän muistio

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:20

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/julkaisut>

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet, 2007

ISBN 978-952-485-341-5 (nid./htf)

ISBN 978-952-485-342-2 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2007:20

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
12.3.2007

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Luonnontieteellisen keskusmuseon asemaa selvittävä työryhmä		Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
Puheenjohtaja: opetusneuvos Mirja Arajärvi Sihteeri: oik. lis. Riku Neuvonen		Toimeksiantaja Opetusministeriö	
		Toimielimen asettamispvm 3.4.2006	Dnro 18/040/2006
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Luonnontieteellisen keskusmuseon asemaa selvittäneen työryhmän muistio (Promemoria av en arbetsgrupp för att reda ut det Naturhistoriska centralmuseets ställning)			
Julkaisun osat Muistio + liitteet			
Tiivistelmä			
<p>Opetusministeriö asetti 3.4.2006 työryhmän selvittämään Helsingin Yliopiston erillisenä laitoksena toimivan Luonnontieteellisen keskusmuseon asemaa. Helsingin yliopisto on tehnyt kaksi esitystä Luonnontieteellisen keskusmuseon rahoituksen lisäämisestä ja säädöspohjan selkeyttämisestä.</p> <p>Työryhmän tehtävänä oli selvittää Luonnontieteellisen keskusmuseon tehtävät ja niiden muutostarpeet sekä työnjako ympäristöhallinnon kanssa, tehdä selvityksen perusteella ehdotus keskusmuseon hallinnollisesta asemasta ja mahdollisesti tarvittavista säädösmuutoksista sekä tehdä ehdotus keskusmuseon rahoituksen perusteista ja budjetoinnista.</p> <p>Työryhmä on tarkastellut luonnontieteellisen museotoiminnan kehittämistä Suomessa, lähtökohtina luonnontieteellisten museoiden ja ympäristöhallinnon välinen yhteistyö sekä yliopistojen rakenteellinen kehittäminen.</p> <p>Luonnontieteellistä museotoimintaa on Suomessa useiden yliopistojen yhteydessä, ja museoiden välinen yhteistyö on tiivistä. Luonnontieteellisen museotoiminnan eri ulottuvuudet luonnontieteellisen yliopistotutkimuksen ja -koulutuksen, näyttelytoiminnan, viranomaisia palvelevan toiminnan ja yleisen sivistystyön kannalta tulivat työryhmän työssä selkeästi esille. Luonnontieteelliset kokoelmat ovat myös osa Suomen kansalliskokoelmia, mutta toisin kuin muista kansalliskokoelmista ei luonnontieteellisistä kokoelmista ole säilytyksen osalta säädöspohjaa.</p> <p>Työryhmä ehdottaa luonnontieteellisen museotoiminnan kehittämistä seuraavasti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Luonnontieteelliset museot ja Suomen ympäristökeskus (SYKE) tiivistävät yhteistyötään. Tästä solmitaan sopimukset Helsingin, Jyväskylän, Oulun ja Turun yliopistojen ja Kuopion kaupungin kesken sekä em. yliopistojen ja Suomen ympäristökeskuksen kesken. - Luonnontieteelliset museot perustavat harvoin käytetyille aineistoille yhteisen säilytystilan, jonka esikuvana on kirjastojen yhteinen Kuopiossa toimiva varastokirjasto. - Luonnontieteellinen keskusmuseo vastaa luonnontieteellisten museoiden tietokantapalveluiden ja tietoteknisen osaamisen sekä tähän liittyvän työnjaon koordinoinnista. - Pitemmällä aikavälillä tavoitteena on Helsingin, Jyväskylän, Oulun ja Turun yliopistojen sekä Suomen ympäristökeskuksen ja Kuopion kaupungin yhteinen Luonnontieteellinen museo, jolla on toimipisteitä eri puolilla Suomea. <p>Erityisesti Luonnontieteellisen keskusmuseon osalta työryhmä ehdottaa seuraavaa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opetusministeriön osoittamassa rahoituksessa tulee ottaa huomioon keskusmuseon valtakunnallinen tehtävä osana yhteiskunnallisen vuoro vaikutuksen kokonaisuutta ja luonnontieteellisten museoiden näyttelytoiminta sekä muu valistustyö - Muita kuin opetusministeriön hallinnonala palvelevan toiminnan rahoituksesta tulee sopia monivuotisilla sopimuksilla. Palvelutoiminnan rahoitus tulee mitoittaa kokonaiskustannusperusteen mukaisesti. - Keskusmuseon ympäristöhallintoa palvelevista asiantuntijatehtävistä laaditaan kolmivuotiskausittain sopimus ympäristöministeriön, opetusministeriön ja keskusmuseon välisten neuvottelujen perusteella. - Keskusmuseo säilyy ainakin toistaiseksi Helsingin yliopiston erillislaitoksena yliopistolain 14 § 3 momentin mukaisesti. 			
Avainsanat museot, luonnontieteet, biodiversiteetti			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:20		ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-341-5 (nid.) 978-952-485-342-2 (PDF)
Kokonaissivumäärä 36	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
12.3.2007

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) En arbetsgrupp för att reda ut det Naturhistoriska centralmuseets ställning Ordförande: undervisningsrådet Mirja Arajärvi Sekreterare: jur. lic. Riku Neuvonen	Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
	Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
	Datum för tillsättande av 3.4.2006	Dnro 18/040/2006
Publikation (även den finska titeln) Promemoria av en arbetsgrupp för att reda ut det Naturhistoriska centralmuseets ställning (Luonnontieteellisen keskusmuseon asemaa selvittäneen työryhmän muistio)		
Publikationens delar Promemoria + bilagor		
Sammandrag Undervisningsministeriet tillsatte 3.4.2006 en arbetsgrupp för att klarlägga det Naturhistoriska centralmuseets ställning. Museet fungerar nu som en separat institution vid Helsingfors universitet. Helsingfors universitet har gjort två förslag för att öka finansieringen för det Naturhistoriska centralmuseet och för att skapa klarhet i museets rättsliga grund. Arbetsgruppens syfte var att reda ut det Naturhistoriska centralmuseets uppgifter och de ändringsbehov som finns beträffande museets inriktning samt centralmuseets och miljöministeriets arbetsfördelning. Vidare var arbetsgruppens syfte att utgående från utredningen inkomma med ett förslag om centralmuseets administrativa ställning och om eventuella ändringar i dess rättsliga grund. Arbetsgruppen skulle också presentera ett förslag till riktlinjer för centralmuseets finansiering och budgetering. Arbetsgruppen har granskat hur den naturhistoriska museiverksamheten kan utvecklas i Finland utgående från ett fördjupat samarbete mellan de naturhistoriska museerna och miljöförvaltningen samt universitetens strukturella utvecklande. I Finland bedriver många universitet naturhistorisk museiverksamhet och sinsemellan bedriver de ett intensivt samarbete. De olika dimensionerna i den naturhistoriska museiverksamheten inom forskning och utbildning i naturvetenskapliga ämnen på universitetsnivå, utställningsverksamheten, verksamhet som betjänar myndigheterna och det allmänna bildningsarbetet avspeglade sig tydligt i arbetsgruppens arbete. De naturhistoriska samlingarna är också en del av Finlands nationalsamlingar. Det som skiljer de naturhistoriska samlingarna från övriga nationella samlingar är att de naturhistoriska samlingarna saknar rättslig grund. Arbetsgruppen föreslår att den naturhistoriska museiverksamheten utvecklas på följande sätt: <ul style="list-style-type: none"> - Samarbetet mellan de naturhistoriska museerna och Finlands miljöcentral intensifieras. Avtal ingås om detta med universiteten i Helsingfors, Jyväskylä, Uleåborg och Åbo samt Kuopio stad. Avtal om fördjupat samarbete ingås också mellan nämnda universitet och Finlands miljöcentral. - De naturhistoriska museerna skapar ett gemensamt förvaringsutrymme för objekt som används sällan. Förebilden för detta är bibliotekens gemensamma lagerbibliotek i Kuopio. - Det naturhistoriska centralmuseet ansvarar för kunnandet inom den bransch som omfattar museernas databasservice och informationsteknik. Centralmuseet koordinerar också arbetsfördelningen i anslutning till detta. - I det långa loppet är avsikten att skapa ett gemensamt, landsomfattande naturhistoriskt museum som fungerar i anslutning till universiteten i Helsingfors, Jyväskylä, Uleåborg och Åbo samt Finlands miljöcentral. Också det naturhistoriska museet i Kuopio hör till. Enligt planerna har det landsomfattande museet verksamhet på olika håll i Finland. Speciellt för det Naturhistoriska centralmuseets del föreslår arbetsgruppen följande: <ul style="list-style-type: none"> - I samband med den finansiering som undervisningsministeriet anvisar beaktar man centralmuseets landsomfattande uppgift inklusive museets roll i växelverkan med det omgivande samhället. Vidare beaktar man de naturhistoriska museernas utställningsverksamhet samt övriga bildningsarbete. - Mångåriga avtal behövs för verksamhet som inte anknyter till undervisningsministeriets förvaltningsområde. Serviceverksamhetens finansiering skall stå i proportion till de totala kostnaderna. - Vart tredje år ingås avtal om sådana experttjänster som miljöförvaltningen har nytta. Miljöministeriet, undervisningsministeriet och centralmuseet förbereder avtalet. - Åtminstone tills vidare är centralmuseet en separat institution vid Helsingfors universitet enligt 14 § 3 mom. i universitetslagen. 		
Nyckelord Museer, naturhistoria, biodiversitet		
Övriga uppgifter		
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2007:20	ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-341-5 (htf.) 978-952-485-342-2 (PDF)
Sidoantal 36	Språk finska	Pris
Distribution Universitetstrycket		Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstrycket		Förlag Undervisningsministeriet

Opetusministeriölle

Opetusministeri asetti 3.4.2006 työryhmän, jonka tehtävänä oli:

- 1 selvittää luonnontieteellisen keskusmuseon tehtävät ja niiden muutostarpeet sekä työnjako ympäristöhallinnon kanssa;
- 2 tehdä kohdan 1 selvityksen perusteella ehdotus keskusmuseon hallinnollisesta asemasta ja mahdollisesti tarvittavista säädösmuutoksista; sekä
- 3 tehdä ehdotus keskusmuseon rahoituksen perusteista ja budjetoinnista.

Työryhmän puheenjohtajaksi opetusministeriö määräsi opetusneuvos Mirja Arajärven opetusministeriöstä. Työryhmän jäseniksi kutsuttiin seuraavat henkilöt:

yli-intendentti Jouni Aspi, Oulun yliopisto
opetusneuvos Erja Heikkinen, opetusministeriö
kvestori Ilkka Hyvärinen, Helsingin yliopisto
tiedeasiantuntija Heli Karjalainen, Suomen Akatemia
hallitussihteeri Heikki Korpelainen, ympäristöministeriö
projektipäällikkö Mikko Kuusinen, ympäristöministeriö
professori Juhani Lokki, Luonnontieteellinen keskusmuseo
professori Jari Niemelä, Helsingin yliopisto, biotieteiden tiedekunta
ylitarkastaja Päivi Salonen, opetusministeriö

Työryhmän sihteeriksi opetusministeriö määräsi ylitarkastaja Riku Neuvosen opetusministeriöstä. Työryhmän määräaika jatkettiin 10.10.2006 tehdyllä päätöksellä 31.1.2007 asti, ja sihteerinä jatkoi oikeustieteen lisensiaatti Riku Neuvonen erillisellä sopimuksella.

Asiantuntijana työryhmän työhön on osallistunut luontoyksikön päällikkö Jukka-Pekka Jäppinen Suomen ympäristökeskuksesta.

Työryhmä otti nimekseen Luomus-työryhmä.

Työryhmä on kokoontunut kuusi kertaa.

Suoritettuaan tehtävänsä työryhmä luovuttaa oheisen muistion kunnioittavasti opetusministeriölle.

Helsingissä 31.1.2007

Mirja Arajärvi

Jouni Aspi

Erja Heikkinen

Ilkka Hyvärinen

Heli Karjalainen

Heikki Korpelainen

Mikko Kuusinen

Juhani Lokki

Jari Niemelä

Päivi Salonen

Riku Neuvonen

Sisältö

1	Johdanto	8
2	Nykytila	9
	2.1 Keskusmuseon hallinnollinen asema	9
	2.2 Keskusmuseon tehtävät ja toiminta	9
	2.3 Keskusmuseon resurssit	10
	2.4 Muut keskeiset luonnontieteelliset museot	11
	2.5 Luonnontieteellisten kokoelmien merkitys	12
3	Muutostarpeet	14
	3.1 Yliopistojen rakenteellinen kehittäminen	14
	3.2 Luonnontieteellisen museotoiminnan kehittämistarpeet	14
	3.3 Suhde ympäristöhallintoon ja muihin hallinnonaloihin	16
	3.4 Kansainvälistyminen	17
4	Työryhmän ehdotukset	18
	Liitteet	
	Liite 1. Laskelma Luonnontieteellisen keskusmuseon valtakunnallisuudesta	20
	Liite 2. Luonnontieteelliset museot (museotilasto 2005)	21
	Liite 3. Museotilasto 2005	22
	Liite 4. Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen periaatteet	23
	Liite 5. Luonnontieteellisillä museopäivillä 3.–5.10.2005 annettu julkilausuma	25
	Liite 6. Suomen luonnontieteellisten museoiden ja Suomen ympäristökeskuksen yhteistyösopimus	26
	Liite 7. Suomen luonnontieteellisten museoiden yhteistyösopimus	28
	Liite 8. Muistio: Suomen ympäristökeskuksen ja luonnontieteellisten museoiden sekä kasvitieteellisten puutarhojen välinen yhteistyö ja sen kehittämistarpeet	31

1 Johdanto

Helsingin yliopiston yhteydessä toimii Luonnontieteellinen keskusmuseo. Sen tehtävinä ovat luonnontieteellisten kansalliskokoelmien säilyttäminen, kartuttaminen ja näytteillepano ja näihin tehtäviin liittyvä tutkimus ja opetus sekä monien eläimistöömme ja kasvistoomme kohdistuvien seurantatutkimusten järjestäminen. Opetusministeriön asettama museopoliittinen toimikunta esitti Museo 2000 -mietinnössään, että Luonnontieteellisen keskusmuseon asema ja tehtävät valtakunnallisena luonnontieteen museona tulisi tarkistaa vastaamaan muita valtakunnallisia museoita.

Helsingin yliopisto on esittänyt opetusministeriölle keskusmuseon tehtäväkentän ja rahoitusjärjestelyjen selkeyttämistä, sillä museo palvelee myös muita yliopistoja, ympäristöhallintoa ja kansainvälistä tiedeyhteisöä sekä luontoharrastajia ja suurta yleisöä. Opetusministeriön hallinnonalan ulkopuolelle kuuluvia keskusmuseon tehtäviä ovat esim. ympäristöhallinnon viranomaistehtävät, joiden määrä kasvaa. Niiden hoitaminen edellyttää yliopiston mukaan keskusmuseon aseman määrittelyä säädöksissä.

Työryhmä on kokouksissaan keskustellut eri vaihtoehdoista järjestää Luonnontieteellisen keskusmuseon ja muiden luonnontieteellisten museoiden asema osana yliopistolaitoksen rakenteellista kehittämistä ja tuottavuusohjelmaa.

Työryhmä rajoittui käsittelemään yliopistojen yhteydessä toimivia luonnontieteellisiä museoita ja Kuopion luonnontieteellistä museota. Rajauksen perusteena on, että muiden luonnontieteellisten museoiden tehtäväkuva ei painotu samalla tavoin tutkimukseen ja opetukseen kuin yliopistojen yhteydessä toimivien luonnontieteellisten museoiden. Työryhmä katsoo, että ne voivat olla mukana luonnontieteellisten museoiden rakenteellisessa kehittämisessä, mutta työryhmän toimeksianto ei edellytä niiden aseman käsittelemistä tämän työryhmän puitteissa.

2 Nykytila

2.1 Keskusmuseon hallinnollinen asema

Luonnontieteellinen keskusmuseo on Helsingin yliopiston alainen yliopistolain 14 §:n 3 momentissa tarkoitettu erillislaitos ja luonnontieteellisen alan valtakunnallinen museo.

Luonnontieteellinen keskusmuseo perustettiin vuonna 1988. Tuolloin eläin-, kasvi-, ja geologian museot sekä ajoituslaboratorio liitettiin yhdeksi hallinnolliseksi kokonaisuudeksi – uusia toimintoja palvelemaan perustettiin yleinen osasto, johon näyttelyistä vastaava näyttelyjaostokin kuuluu.

Keskusmuseon toimintayksiköt ovat yleinen osasto, johon kuuluvat toimisto, näyttely-, atk- ja konservointijaosto sekä museokauppa, ajoituslaboratorio, eläinmuseo, johon kuuluvat hyönteis-, selkärankais- ja selkärangattomien osasto, geologian museo, johon kuuluvat kivi- ja paleontologian museo, kasvimuseo, johon kuuluvat putkilokasvi-, itiökasvi-, ja sieniosasto. Kasvitieteellinen puutarha liitettiin omana toimintayksikkönään keskusmuseoon vuoden 2004 alussa. Lisäksi museolla ja biotieteellisen tiedekunnan bio- ja ympäristötieteiden laitoksella on yhteinen molekyylibiologian laboratorio sekä eläinmuseoon hallinnollisesti kuuluva rengastustoimisto, joka vastaa lintujen rengastustoiminnasta Suomessa.

Museon asemasta ja tehtävistä säädetään johtosäännössä, jonka mukaan museota johtaa johtaja ja johtokunta. Yliopiston konsistorin nimeämään Luonnontieteellisen keskusmuseon johtokuntaan kuuluu seitsemän jäsentä, joista yhden valitsee henkilökunta keskuudesta. Johtokunnan tehtävänä on ohjata ja valvoa keskusmuseon toimintaa ja taloutta sekä tehdä aloitteita keskusmuseon toiminnan kehittämiseksi, päättää määrärahojen käytön suuntaviivoista sekä nimittää museon pysyvä henkilökunta.

2.2 Keskusmuseon tehtävät ja toiminta

Helsingin yliopiston kanslerin hyväksymän johtosäännön 1 §:n mukaan:

Luonnontieteellinen keskusmuseo on Helsingin yliopiston konsistorin alainen erillinen tutkimuslaitos, jonka kokoelmat ovat kansalliskokoelmia ja palvelevat maan biologista ja geologista sekä luonnon monimuotoisuuden tutkimusta, opetusta ja tieteellistä sivistystä, alan kansainvälistä yhteistyötä ja yliopiston laitosten toimintaa.

Johtosäännön mukaan keskusmuseon tehtävänä on:

- 1 harjoittaa faunistista, floristista, geologista, paleontologista sekä systematiikan ja taksonomian tutkimusta ja antaa näiden alojen opetusta;
- 2 suorittaa ajoituksia sekä tehdä niihin liittyvää tutkimusta ja antaa alan opetusta;
- 3 kartuttaa, hoitaa ja säilyttää kokoelmiaan;
- 4 ylläpitää opetukseen ja tutkimukseen tarvittavaa elävien kotimaisten ja ulkomaisten kasvien kokoelmaa sekä kansainvälistä siemenvaihtoa;
- 5 harjoittaa luonnontieteellistä näyttelytoimintaa;
- 6 suorittaa Suomen luonnon inventointia ja ympäristön seuranta;
- 7 tarjota kokoelmiaan erityisesti eläintieteen, geologian ja kasvitieteen tutkimuksen ja opetuksen käyttöön;
- 8 harjoittaa alansa neuvonta-, valistus- ja julkaisutoimintaa;
- 9 osallistua kansainvälisiin tutkimushankkeisiin edustamallaan aloilla;
- 10 toimia CITES-sopimuksen velvoittamana Suomen tieteellisenä viranomaisena;
- 11 koordinoida Suomen luonnontieteellisten museoiden ja kasvitieteellisten puutarhojen tutkimus- ja tallennustoimintaa, tiedostointia ja ympäristönseuranta;
- 12 valmistaa valtakunnallisia kiertonäyttelyitä; sekä
- 13 järjestää keskusmuseon toimialaan kuuluvaa luonnontieteellisen alan konservaattorikoulutusta.

Keskusmuseossa tehdyn selvityksen (liite 1) perusteella keskusmuseon tehtävät jakautuvat seuraavasti:

Ympäristöhallinnon toiminnot	23 %
Muut valtakunnalliset toiminnot	67 %
Helsingin yliopiston toiminnot	10 %

2.3 Keskusmuseon resurssit

Luonnontieteellisen keskusmuseon kulut vuonna 2005 olivat 7,5 milj. euroa, joista palkkakulut olivat 4,5 milj. euroa sekä vuokratkulut 2,6 milj. euroa (liite 2).

Valtakunnallista rahoitusta opetusministeriö suuntasi Luonnontieteelliselle keskusmuseolle 2,7 milj. euroa, Helsingin yliopisto muista budjettimäärärahoistaan 2,9 milj. euroa, ja HY:n Rahastot 0,5 milj. euroa. Maksullisella toiminnalla museo hankki vuonna 2005 0,5 milj. euroa.

Helsingin yliopiston käsityksen mukaan johtosäännön edellyttämien tehtävien asianmukainen hoito sekä välttämättömän digitoinnin aloittaminen edellyttäisivät noin 1 milj. euroa suuremmat vuosittaiset perusresurssit. Osa lisästarpeesta voitaisiin mahdollisesti korvata tiivistyvän yhteistyön tuomilla säästöillä.

Ulkopuolista rahoitusta Luonnontieteellisellä keskusmuseolla oli vuonna 2005 yhteensä 1,3 milj. euroa, josta ympäristöministeriön rahoituksena 0,9 milj. euroa; Suomen Akatemian tutkimushankerahaa oli 0,2 milj. euroa sekä muuta kilpailtua rahoitusta 0,3 milj. euroa.

Vuonna 2004 henkilökunnan määrä kasvoi kasvitieteellisen puutarhan liittämisen myötä

noin 150 henkeen, joista vakinaisia on 105. Tutkimusviroissa työskenteli 37 henkilöä. Tämän lisäksi museossa käy ulkopuolisia tutkijoita noin 100 henkilöä vuodessa.

Keskusmuseon keskeisin tehtävä on Suomen luonnontieteellisten kansalliskokoelmien ylläpito ja kerääminen. Kokoelmissa on näytteitä muualtakin maailmasta. Kokoelmia kartutetaan aktiivisesti: vuosittain ne karttavat kymmenillä tuhansilla uusilla näytteillä. Eläinmuseossa on hyönteisnäytteitä nykyisin noin 9,5 milj. yksilöä. Hyönteisten ohella eläinmuseon kokoelmissa on muitakin selkärangattomia (n. 200 000 näytettä) ja selkärankaisia (n. 129 000 näytettä). Lisäksi museolla on historiallisesti ja tieteellisesti arvokas linnunmunakokoelma.

Geologian museon kokoelmissa on n. 87 000 näytettä mineraaleja, kivilajeja, malmeja ja meteoriitteja sekä n. 17 500 fossiilia ja niiden valujäljennöksiä. Kasvimuseon yli 3 miljoonaa näytteen kokoelma jakaantuu putkilokasveihin (n. 2 miljoonaa näytettä), jäkäliin (n. 370 000 näytettä), sieniin (n. 330 000 näytettä) sekä sammaliin ja leviin (n. 700 000 näytettä).

Kokoelmat ovat tutkijoiden käytettävissä sopimuksen mukaan. Pieni osa kokoelmista on esillä Luonnontieteellisen museon ja Mineraalikabinetin näyttelyissä. Lisäksi Kasvitieteellisen puutarhan kasvihuoneet ja ulkopuutarha ovat avoinna yleisölle. Luonnontieteellisessä keskusmuseossa käy vuosittain yli 70 000 maksanutta näyttelyvierasta. Kasvitieteelliseen puutarhaan tutustuminen on maksutonta, mutta kasvihuoneisiin (n. 50 000 vierasta/vuosi) samoin kuin Mineraalikabinettiin on pääsymaksu.

2.4 Muut keskeiset luonnontieteelliset museot

Tämän selvityksen kannalta tärkeimmät muut luonnontieteelliset museot ovat:

- Turun yliopiston eläinmuseo
- Turun yliopiston kasvimuseo
- Oulun yliopiston eläinmuseo
- Oulun yliopiston kasvimuseo
- Oulun yliopiston geologinen museo
- Kuopion luonnontieteellinen museo
- Jyväskylän yliopiston museon luonnontieteellinen osasto

Turun yliopiston eläinmuseon kokoelmat käsittävät n. 3,5 miljoonaa näytettä ympäri maailmaa. Valtaosa näytteistä on selkärangattomia, mutta museolla on myös n. 10 000 selkärankaisnäytettä lähinnä kotimaisista nisäkkäistä, linnuista ja kaloista. Kokoelmien ja tutkimustoiminnan painopiste on hämähäkkieläimissä ja eräissä muissa maaniveljalkaisissa. Turun yliopiston geologian laitoksen kivimuseon geologiset kokoelmat käsittävät n. 3 000 mineraali- ja n. 10 000 kivilajinäytettä ympäri maailmaa. Lisäksi kokoelmiin kuuluu n. 1 650 fossiili- ja maaperänäytettä lähinnä Pohjois-Euroopasta.

Turun yliopiston kasvimuseon kokoelmissa on n. 977 000 näytettä, jotka jakautuvat putkilokasveihin (n. 581 600 kpl), sieniin (n. 175 000 kpl), sammaliin (n. 105 000 kpl), jäkäliin (n. 109 000 kpl) ja leviin (n. 5 900 kpl). Kokoelmien painopiste on Lounais-Suomen, Lapin ja läntisen Amazonian alueen kasvistossa, jotka ovat olleet museon tutkimustoiminnan pääalueita. Turun yliopistolla ja Åbo Akademin kasvimuseolla on vuonna 2000 solmittu yhteistyösopimus. Åbo Akademin kasvi- ja sienikokoelmat on sijoitettu Turun yliopiston kasvimuseon yhteyteen. Åbo Akademin biologiset kokoelmat sisältävät kotimaisia

hyönteisiä (n. 130 000 yksilöä), lintuja (1 157 yksilöä) ja linnunmunia (n. 5 000 yksilöä). Kokoelmia ei kartuteta enää aktiivisesti. Vuoden 2000 syksyllä Åbo Akademin kasvikokoelmissa oli putkilokasveja (n. 150 000 näytettä) ja sieninäytteitä (n. 15 000 näytettä) sekä sammal-, jäkälä- ja levämateriaalia (n. 8 000 näytettä).

Oulun yliopiston eläinmuseon kokoelmiin on talletettuna n. 2 miljoonaa selkärangattomia eläintä ja n. 50 000 näytettä selkärangattomista eläimistä. Museon kokoelmiin kuuluvat näytteet ovat pääasiallisesti Pohjois-Suomesta, mutta nisäkäsmateriaalia on hankittu muualtakin Pohjois-Fennoskandiasta. Oulun yliopiston geologian museon kokoelmat käsittivät n. 12 500 mineraali-, kivilaji- ja fossiilinäytettä. Alueellisesti kokoelmat painottuvat Suomeen ja Fennoskandiaan, mutta erityisesti kivilaji- ja mineraalinäytteitä on kaikista maanosista.

Oulun yliopiston kasvimuseossa on n. 500 000 eri kasvinäytettä. Putkilokasvien kokoelma koostuu kotimaisista ja pohjoismaisista (fennoskandinen kokoelma 190 000) ja muualta maailmasta (ekstrafennoskandinen kokoelma 80 000) peräisin olevista näytteistä. Jäkäläkokoelmissa on n. 30 000 näytettä ja sienikokoelmat käsittävät n. 80 000 näytettä (lähinnä kotelo- ja helttasieniä). Lehti- ja maksasammalia on yhteensä n. 67 000 näytettä. Kasvimuseo on erikoistunut pohjoisen pallonpuoliskon boreaalisten ja arktisten alueiden kasvi- ja sienilajistoon.

Kuopion luonnontieteellisen museon eläinkokoelmat käsittävät n. 612 900 näytettä, jotka jakaantuvat nisäkkäisiin (n. 9 300 kpl), lintuihin (n. 6 070 kpl), linnunmuniin (n. 4 850 kpl), kaloihin (n. 4 300 kpl), matelijoihin (n. 85 kpl), perhosiin (n. 325 500 kpl), muihin hyönteisiin (n. 204 700 kpl) ja selkärangattomiin (n. 44 460 kpl). Liki 254 220 kasvi- ja sieninäytteen lisäksi kokoelmiin sisältyy myös 3 481 kivi- ja mineraalinäytettä. Luonnontieteellisten kokoelmien painopiste on Itä-Suomessa.

Jyväskylän yliopiston museon luonnontieteellinen osaston kokoelmissa on 245 300 näytettä, joista suurin osa on hyönteisiä (n. 161 200 kpl). Selkärangattomien kokoelmat käsittävät täytettyjä eläimiä (n. 1 200 kpl), nahkoja (n. 1100 kpl) ja luita (n. 650 kpl). Museon kasvikokoelmat koostuvat n. 76 300 näytteestä ja geologiset kokoelmat n. 2 100 näytteestä. Kokoelmien erikoistumisalue on Keski-Suomen luonnossa.

Näiden lisäksi Joensuun yliopistossa on opintokokoelma, joka käsittää selkärangattomia ja selkärangattomia (n. 4 000 näytettä), kasveja (n. 30 000 näytettä, n. 1 500 lajia) sekä useita satoja mineraali- ja kivilajinäytteitä. Kokoelmien erikoistumisalue on Etelä- ja Pohjois-Karjalan luonnossa. Samoin Tampereen luonnontieteellisen museon 75 000 näytettä käsittävät kokoelmat koostuvat eläin- (täytetyt eläimet 979 kpl ja luurangot n. 60 kpl), hyönteis- (n. 35 000 kpl), kasvi- (n. 33 400 kpl) ja kivikokoelmista (n. 3 800 kpl). Kokoelmat painottuvat Pirkanmaan luontoon.

2.5 Luonnontieteellisten kokoelmien merkitys

Museoiden luonnontieteellisiä kokoelmia käytetään ensisijaisesti tutkimuksen apuna. Systemaattisen ja taksonomisen tutkimuksen lisäksi ne tuovat tietoa luonnon tilasta niin Suomesta kuin ympäröiviltä alueiltakin. Kokoelmiin tallennetut tyyppiyksilöt auttavat lajintunnistuksessa ja -kuvauksessa. Uuden teknologian myötä näytteistä saatavaa kemiallista informaatiota voidaan käyttää myös ympäristömuutoksen analysoinnissa. Tutkimuksen kattavuuden ja seurannan vuoksi kokoelmat karttuvat jatkuvasti henkilökunnan tekemien hankintojen, tutkimushankkeiden tuottamien aineistojen, aktiivisten luontoharrastajien toiminnan ja erillisten lahjoitusten myötä. Ilman luontoharrastajien satoja tuhansia työtunteja käsittävää vapaaehtoistyötä ei luonnontieteellinen museotoiminta nykyisessä muodossaan

olisi työryhmän käsityksen mukaan mahdollista.

Kokoelmia hyödynnetään monipuolisesti myös luonnontieteellisten museoiden näyttelytoiminnassa ja opetuspalveluissa. Perinteisten täytettyjen eläinten luonnonmiljöiden, dioraamojen, tai systemaattisesti järjestettyjen näytevitriinien lisäksi museot tuottavat erilaisia kierto- ja vaihtuvia näyttelyitä, joiden ympäristökasvatuksellinen rooli on tärkeä. Ihmisten luonnossa havaittavan toiminnan lisäksi näyttelyt painottuvat paikallisen luonnon ja esimerkiksi sen uhanalaisen lajiston esittelyyn.

Luonnontieteellisten museoiden toiminta kehittyy jatkuvasti. Uutena elementtinä on ns. museaalinen apu, joka kohdistuu kehitysmaissa toimiviin alan museoihin ja niiden kokoelmiin. Kansainvälinen yhteistyö ja verkostoituminen tiivistyvät tulevaisuudessa. Luonnontieteellisten kokoelmien merkitys korostuu biologisen monimuotoisuuden säilyttämisessä. Tämä on arvokasta jo tulevien sukupolvien luonnon tuntemuksen kannalta (Anna Pirkkalainen, Suomen luonnontieteellisten kokoelmien ja museoiden kartoitus, Suomen museoliitto 2006).

Museoiden toiminnasta vuonna 2005 enemmän liitteessä 3.

3 Muutostarpeet

3.1 Yliopistojen rakenteellinen kehittäminen

Suomalainen korkeakouluverkko muodostuu 20 yliopistosta ja 29 ammattikorkeakoulusta. Korkeakouluverkko on kansainvälisesti vertaillen poikkeuksellisen tiheä. Verkkoa on kehitetty alueellisesti kattavaksi, jotta korkeakoulujen osaamista voitaisiin hyödyntää laajasti kansallisen kilpailukykyämme ja hyvinvointimme kehittämisessä. Kehitykseen on kuitenkin liittynyt myös korkeakoulutuksen sirpaloitumista eli pienikokoisten, vaikuttavuudeltaan vähäisten ja kapea-alaisten toimintayksiköiden syntymistä. Tähän on osaltaan vaikuttanut alueiden vahva usko korkeakoulutuksen myönteisiin kehitysvaikutuksiin.

Monilla yliopistopaikkakunnilla onkin ryhdytty sellaisten kampusten luomiseen, joissa yliopistot, tutkimuslaitokset, ammattikorkeakoulut ja yritykset sijaitsevat toisiaan lähellä. Läheinen sijainti lisää sektorien välistä vuorovaikutusta, tutkijoiden liikkuvuutta sekä innovatiivisten tutkimusympäristöjen kehittymistä.

Rakenteellisen kehittämisen lähtökohtana on voimavarojen parempi käyttö siten, että voimavaroja ei hukata päällekkäiseen ja hajanaiseen toimintaan tai ylimitoitettuun institutionaaliseen rakenteeseen. Tämä toteutetaan noudattamalla opetusministeriön rakenteellisen kehittämisen muistiossa (Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen periaatteet, Opetusministeriön monisteita 2006:2) esiintuotuja periaatteita (liite 4).

3.2 Luonnontieteellisen museotoiminnan kehittämistarpeet

Opetusministeriön asettama museopoliittinen toimikunta esitti Museo 2000 -mietinnössään (Komiteanmietintö 1999:31), että Luonnontieteellisen keskusmuseon asema ja tehtävät valtakunnallisena luonnontieteen museona tulisi tarkistaa vastaamaan muita valtakunnallisia museoita. Toimikunta piti tarpeellisena selkiyttää Luonnontieteellisen keskusmuseon aseman valtakunnallisena luonnontieteen museona, jonka tehtävä on oman alansa museotoiminnan valtakunnallinen yhteistyö ja kehittäminen. Keinoina toimikunta esitti Luonnontieteellisen keskusmuseon aseman ja tehtävien tarkistamista vastaamaan muita valtakunnallisia museoita. Sekä kulttuurihistorian valtakunnallisena museona toimivan Suomen kansallismuseon että Valtion taidemuseon tehtävistä ja asemasta on säädetty lailla. Lisäksi toimikunta esitti museon nimen muuttamista Suomen luonnontieteen museoksi.

Luonnontieteellisten museoiden rakenteellisesta kehittämisestä on olemassa valtakunnallisilla luonnontieteellisillä museopäivillä 3.–5.10.2005 annettu julkilausuma (liite 5).

Geotieteiden rakenteellisen kehittämisen yhteydessä on tuotu esiin huoli siitä, että geologiset kokoelmat ovat Turun yliopistossa, Åbo Akademiassa ja Teknillisessä korkeakoulussa hoitamatta. Helsingin yliopiston geologian museoaineisto on Luonnontieteellisessä keskusmuseossa ja Oulun yliopistossa geologian laitoksen yhteydessä. Geologisten kokoelmien ja museoiden asemaan otetaan kantaa geotieteiden rakenteellisen kehittämisen kuluessa.

Helsingin yliopisto on uudistanut tammikuussa 2004 tekemänsä esityksen 3.2.2006 keskusmuseon tehtäväkentän ja rahoitusjärjestelyjen selkeyttämisestä, sillä museo palvelee myös muita yliopistoja, ympäristöhallintoa ja kansainvälistä tiedeyhteisöä sekä luontoharrastajia ja suurta yleisöä. Opetusministeriön hallinnonalan ulkopuolelle kuuluvia keskusmuseon tehtäviä ovat esim. ympäristöhallinnon viranomaistehtävät, joiden määrä kasvaa. Helsingin yliopiston mukaan nämä tehtävät edellyttävät keskusmuseon aseman määrittelyä säädöksissä.

Eri hallinnonalojen rahoittaman Monimuotoisuuden tutkimusohjelman (MOSSE 2003–2006) yhtenä hankkeena on ollut Ympäristönäytteiden pitkäaikainen säilytys ja yhteiskäyttö. Hankkeen vasta ilmestyneessä raportissa (Jarkko Utriainen, Jarmo Poikolainen, Milla Kuokkanen, Juha Piispanen ja Eero Kubin. 2006. Ympäristönäytteiden pitkäaikaisen säilytyksen ja yhteiskäytön kehittäminen Suomessa. Suomen Ympäristö 56.) esitetään tehtäväksi selvitys yliopistojen ja luonnontieteellisten museoiden tarpeesta ja halukkuudesta näyteaineistojen siirtämiseksi soveltuvin osin pitkäaikaissäilytykseen näytepankkeihin tai muihin vastaaviin yhteisiin säilytystiloihin.

Työryhmän näkemys: Yhdessä muiden luonnontieteellisten museoiden kanssa keskusmuseo muodostaa Suomen luonnontieteellisen kansalliskokoelman. Toisin kuin muiden kansalliskokoelmien haltijoista ei luonnontieteellisistä museoista ole säädetty laissa tai asetuksissa. Museotoiminnan kannalta luonnontieteelliset museot ovat museoita, mutta luonnontieteellisten kansalliskokoelmien systemaattinen säilyttäminen, varastointi ja vakaus eivät ole samalla tasolla kuin muiden kansalliskokoelmien.

Eriyisen tärkeänä rakenteellisen kehittämisen ja säästämisen kohteena työryhmä näkee luonnontieteellisten museoiden aineiston yhteisen säilyttämisen kehittämistä. Luonnontieteellisten museoiden näyttely- ja tutkimustilat ovat usein kaupunkien keskeisillä paikoilla, joissa tilan käyttäminen säilyttämiseen harvoin tarvittavalle aineistoille on erityisen kallista. Työryhmä ehdottaa luonnontieteellisten museoiden tiivistä yhteistyötä harvoin tarvittavan aineiston säilyttämisessä, jossa esikuvana olisi kirjastojen yhteinen Kuopiossa toimiva varastokirjasto. Säästöjen lisäksi yhteinen tilankäyttö edesauttaa aineistoluetteloiden yhdenmukaistamista, mikä helpottaa yhteisnäyttelyiden järjestämistä ja muuta rakenteellista kehittämistä.

Opetusministeriön hallinnonalalla keskusmuseon asema on samanlainen kuin Kansalliskirjastolla, joka myös on Helsingin yliopiston erillislaitos. Rahoituspohjasta ja vapaakappalelain viranomaistehtävistä johtuen Kansalliskirjaston tehtävät on määritelty yliopistolaissa samoin kuin sen toimiminen myös Helsingin yliopiston kirjastona. Luonnontieteellisestä keskusmuseosta ei vastaavaa säädöspohjaa ole.

3.3 Suhde ympäristöhallintoon ja muihin hallinnonaloihin

Ympäristöhallinnon rahoitus Luonnontieteelliselle keskusmuseolle on viime vuosina jatkuvasti kasvanut. Keskusmuseolle on myönnetty rahoitusta ympäristöhallinnosta, joko suoraan ympäristöministeriöstä tai Suomen ympäristökeskuksen kautta vuodelle 2006 yhteensä 938 000 euroa. Tästä summasta 75 % on projektiluontoista rahoitusta, lähinnä puutteellisesti tunnettujen ja uhanalaisten metsälajien tutkimusohjelman (PUTTE 2003–2007) hankkeiden rahoitusta. Noin 25 % rahoituksesta menee pysyväisluonteisiin tehtäviin, joita ovat erilaiset lajien suojelun ja seurannan asiantuntijatehtävät. Tärkeimpiä ympäristöministeriön erillisrahoitusta saavia hankkeita ovat linnuston seurantahankkeet, uhanalaisten lajiryhmien asiantuntijatyöryhmien tehtävät sekä toimiminen EUROBATS-sopimuksen velvoittamana Suomen tieteellisenä viranomaisena.

Luonnontieteellisen keskusmuseon aineistot ovat oleellisen tärkeitä Suomen luonnon monimuotoisuuden muutosten tutkimuksille ja selvityksille. Ne ovat myös oleellinen referenssi, kun selvitetään Suomen luonnon muutoksia ja raportoidaan niistä kansallisesti ja Euroopan unionille. Suurinta osaa aineistoista on vaikea käyttää, koska niitä ei ole tallennettu sähköisiin tietojärjestelmiin. Maamme muihin luonnontieteellisten museoihin ja kokoelmiin yli kahdensadan vuoden aikana kertynyt tieto lajistostamme ei ole käyttökelpoisessa muodossa tai yhteensopiva ympäristöhallinnon tietojärjestelmien kanssa. Suunnitelmat tiedon muuttamisesta digitaaliseen muotoon eivät ole edenneet riittävästi.

Keskusmuseon erityinen vahvuus ympäristöhallinnon kannalta on sen suora yhteys yliopiston taksonomiseen perustutkimukseen. Mikäli geenivaroja hyödynnetään laajemmin bioteknologiassa ja biolääketieteessä (perimän tai muutetun perimän suojaaminen immateriaalioikeuksin), voidaan kaupallisesti hyödynnettäviä perimän osia etsiä mitä erilaisimmista eliöryhmistä. Tämä kehityssuunta korostaa taksonomisen perustutkimuksen tukemisen tärkeyttä mahdollisesti myös kauppa- ja teollisuusministeriön näkökulmasta. Ympäristöhallinnon kannalta on myös tärkeää, että keskusmuseolla on laajat yhteydet vapaachtoisiin asiantuntijoihin ja luontoharrastajiin.

Vaikka ympäristöministeriö on merkittävä keskusmuseon palvelujen tilaaja, ministeriöllä ei ole ollut virallista roolia museon ohjauksessa. Äskettäin julkistetussa luonnonsuojeluhallinnon tuottavuushankkeen esiselvitysraportissa on käsitelty keskusmuseon ja ympäristöhallinnon välisen yhteistyön kehittämistä. Raportissa todetaan, että aidon tuulosuhjeassuhteen luominen ympäristöministeriön ja Luonnontieteellisen keskusmuseon välille on välttämätön toimenpide keskusmuseon luonnonsuojelua koskevan asiantuntijapalvelutehtävän aseman selkiyttämiseksi ja kohentamiseksi (Eero Kaakinen, Luonnonsuojeluhallinnon tuottavuushankkeen esiselvitys, Ympäristöministeriön raportteja 2006:13).

Luonnonsuojeluhallinnon tuottavuushankkeen esiselvitysraportin mukaan keskusmuseon työnjakoa Suomen ympäristökeskuksen kanssa on myös syytä selkeyttää. Yksi tärkeä peruste tähän on Suomen luonnon monimuotoisuuden valtakunnallisen tilan seurannan ja siihen tarvittavien tietoaisteistojen kehittäminen ja hallinnointi, josta SYKE ja keskusmuseo tulevat olemaan yhteisvastuussa. Luonnonvarojen kestävää käyttöä eri sektoreilla edistävän toiminnan kannalta olisi myös tarkoituksenmukaista, että nämä tahot voisivat yhdessä muodostaa eliölajistomme paikkatietoa hallinnoivan kansallisen lajistotietopankin.

Keskusmuseo toimii yhteistyössä myös muiden viranomaisten kanssa vastaamalla kyselyihin ja antamalla asiantuntijapalveluita, esimerkiksi Tullille keskusmuseo antaa lausuntoja mm. eläinten maahantuonnista.

Opetusministeriön näkökulmasta keskusmuseo on Helsingin yliopiston laitos, jolle suunnataan valtakunnallisten tehtävien hoitamiseen rahoitusta. Rahoitus on osa Helsingin yliopiston kanssa käytäviä tulosneuvotteluja, joita ennen käydään valmistelevia keskusteluja, joissa voidaan huomioida museon erityistarpeet ja velvoitteet sekä muiden yliopistojen ja kansainvälisen toiminnan tarpeet, joita keskusmuseo palvelee.

3.4 Kansainvälistyminen

Vuonna 1992 solmittu kansainvälinen biodiversiteettisopimus edellyttää sopijamailta toimenpiteitä biodiversiteetin vähenemisen hidastamiseksi ja pysäyttämiseksi. Sopimuksen toimeenpano ja sen seuranta edellyttää tietoja biodiversiteetistä ja sen muutoksista. Suomessa sopimuksen toimeenpano on ympäristöministeriön vastuulla, mutta luonnontieteellisillä museoilla on keskeinen rooli biodiversiteettiä koskevien tietojen tuottamisessa.

Valtioneuvoston 21.12.2006 hyväksymässä periaatepäätöksessä Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiasta vuosiksi 2006–2016 todetaan, että

Opetusministeriö vastaa Luonnontieteellisen keskusmuseon (LTKM) tulosohjauksesta. Ympäristöministeriö käyttää merkittävässä määrin Luonnontieteellisen keskusmuseon palveluita. Ministeriöt ovat yhdessä kehittämässä museon hallintomallia, jotta LTKM:n toimintamahdollisuuksia kansallisena biologisen tiedon kokoajana ja välittäjänä parannetaan.

Global Biodiversity Information Facility GBIF on kansainvälinen organisaatio, jonka tehtävänä on saattaa eri maissa olevat biodiversiteettiä kuvaavat aineistot sähköiseen muotoon yhtenäisin perustein. Luonnontieteellinen keskusmuseo on Suomen kansallinen GBIF-solmu. Kansallisten luonnontieteellisten museoaineistojen digitointihanke on edennyt hitaasti.

Luonnontieteellinen keskusmuseo toimii luonnonsuojelulain 44 §:n mukaisena CITES-sopimuksen tieteellisenä viranomaisena ja SYKE sopimuksen kansallisena lupaviranomaisena. Tieteellinen viranomainen osallistuu myös sopimuksen koulutustilaisuuksiin, joissa opetetaan mm. tunnistamaan CITES-lajeja ja niistä valmistettuja tuotteita. Keskusmuseon ja muiden museoiden lajiasiantuntijat avustavat viranomaisia lajimäärityksissä, kun maamme tuodaan sopimuksen piiriin kuuluvia eläimiä, kasveja tai niistä valmistettuja tuotteita.

4 Työryhmän ehdotukset

- 1 Luonnontieteelliset museot ja SYKE tiivistävät yhteistyötään. Tästä solmitaan sopimukset Helsingin, Jyväskylän, Oulun ja Turun yliopistojen ja Kuopion kaupungin kesken sekä em. yliopistojen ja Suomen ympäristökeskuksen kesken. Osana luonnontieteellisen museoiden rakenteellista kehittämistä toimintojen päällekkäisyydet puretaan, keskusmuseon asema selkiytetään ja aluemuseot erikoistuvat. Jokaisella yliopistomuseolla on kuitenkin oltava kattava peruskokoelma opetuksen ja alueellisten tehtävien tarpeisiin. Sopimusluonnokset taustamuistioineen ovat liitteinä (liitteet 6, 7 ja 8).
- 2 Keskusmuseo vastaa luonnontieteellisten museoiden tietokantapalveluiden ja tietoteknisen osaamisen sekä tähän liittyvän työnjaon koordinoinnista.
- 3 Luonnontieteelliset museot perustavat luonnontieteellisten museoiden yhteisen säilytystilan harvoin käytetyille aineistoille, jonka esikuvana on kirjastojen yhteinen Kuopiossa toimiva varastokirjasto. Säästöjen lisäksi yhteinen säilyttäminen edesauttaa aineistoluetteloiden yhdenmukaistamista, mikä helpottaa yhteisnäyttelyiden järjestämistä. Mahdollisuudet yhteistyöhön erityisesti Metsäntutkimuslaitoksen Paljakan Ympäristönäytepankin kanssa olisi tässä yhteydessä selvitettävä.
- 4 Pitemmällä aikavälillä tavoitteena on Helsingin, Jyväskylän, Oulun ja Turun yliopistojen sekä Suomen ympäristökeskuksen ja Kuopion kaupungin yhteinen Luonnontieteellinen museo, jolla on toimipisteitä eri puolilla Suomea.
- 5 Opetusministeriön osoittamassa rahoituksessa tulee ottaa huomioon keskusmuseon valtakunnallinen tehtävä osana yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen kokonaisuutta ja luonnontieteellisten museoiden näyttelytoiminta sekä muu valistustyö. Mahdollisesta hankerahoituksesta sovitaan vuosittain opetusministeriön ja Helsingin yliopiston välisissä tulossopimusneuvotteluissa.

- 6 Muita hallinnonaloja palvelevan toiminnan rahoituksesta tulee sopia monivuotisilla sopimuksilla. Palvelutoiminnan rahoitus tulee mitoittaa kokonaiskustannusperusteen mukaisesti.
- 7 Keskusmuseon ympäristöhallintoa palvelevista asiantuntijatehtävistä laaditaan kolmivuotiskausittain sopimus ympäristöministeriön, opetusministeriön ja keskusmuseon välisten neuvottelujen perusteella. Kolmivuotiset sopimukset tarkastetaan vuosittain siltä osin kuin se on tarpeellista. Sopimuksessa määritellään vuosittaiset tulostavoitteet ja rahoitusvastuut keskusmuseon ympäristöhallintoa palvelevien tehtävien osalta.
- 8 Neuvotteluyhteyden luominen ympäristöministeriön ja Helsingin yliopiston välille on välttämätön toimenpide keskusmuseon luonnonsuojelua koskevan asiantuntijapalvelutehtävän aseman selkiyttämiseksi ja kohentamiseksi. Tämä selkiyttää ja vahvistaa Luonnontieteellisen keskusmuseon asemaa ympäristöhallinnon asiantuntijapalveluverkostossa. Samalla käytäntöjen yksinkertaistumisen seurauksena hallinnon tuottavuus paranee ja kustannukset pienenevät.
- 9 Keskusmuseo säilyy ainakin toistaiseksi yliopistolain 14 § 3 momentin tarkoittamana Helsingin yliopiston erillislaitoksena. Keskusmuseon johtosäännön 4 §:ää uudistetaan seuraavalla tavalla.

Luonnontieteellisellä keskusmuseolla on johtokunta, jonka nimittää Helsingin yliopiston konsistori. Johtokuntaan määrätään enintään 9 jäsentä. Museovirasto, Suomen ympäristökeskus, ympäristöministeriö sekä muut luonnontieteelliset museot yhdessä voivat kukin esittää konsistorille yhden jäsenen ja yhden varajäsenen nimittämistä. Tämän lisäksi Luonnontieteellisen keskusmuseon henkilökunta valitsee yhden jäsenen keskuudestaan. Loput korkeintaan 4 jäsentä valitsee Helsingin yliopisto.

- 10 Tällä hetkellä keskusmuseo Helsingin yliopiston erillislaitoksena on sellaisessa asemassa, että keskusmuseon nykyisten tehtävien hoitamiseksi ei ole olemassa oikeudellisia esteitä. Työryhmä haluaa kuitenkin korostaa, että jos keskusmuseon laajeneva tehtäväkenttä ja sille tulevat erilaiset velvoitteet edellyttävät, on ympäristöministeriön syytä tarkistaa keskusmuseon asemaa oman hallinnonalansa lainsäädännössä ja opetusministeriön on käynnistettävä säädösvalmistelu, jolla keskusmuseon asema vakiinnutetaan lain tasolla.
- 11 Geologisten museoaineistojen suhteen tulee ottaa huomioon geotieteiden rakenteellinen kehittäminen, jos geotieteiden rakenteellinen kehittäminen etenee erilaisten periaatteiden pohjalta ja eri aikataulussa kuin luonnontieteellisten museoiden rakenteellinen kehittäminen.
- 12 Luonnontieteellisten museoiden kokoelmat ovat ainutlaatuisia ja muodostavat muiden kokoelmien kanssa Suomen kansalliskokoelman, jolloin on syytä turvata myös luonnontieteellisten kokoelmien asema ja säilyminen säädösten tasolla. Kaikki nämä toimenpiteet ovat työryhmän käsityksen mukaan sellaisia, ettei niille ole välitöntä tarvetta ja mahdollisia säädösmuutoksia olisi luontevinta valmistella vasta, kun on saatu kokemuksia luonnontieteellisten museoiden tiivistyneestä yhteistoiminnasta.

Laskelma Luonnontieteellisen keskuseon valtakunnallisuudesta

Arvioinnin toteutin kyselynä jokaiselle Museon työntekijälle. Vastanneita oli 106/150, joten otos on edustava. [Kyselyssä käytetty lomake ja ohjeistus ovat tämän raportin liitteenä.]

Kokonaan valtakunnalliseksi toiminnoksi arvioin näyttelytoiminnan, konservoinnin, tieteellisten kokoelmien hoidon, toimimisen tieteellisissä yhteisöissä, kustannustoiminnan sekä näytteiden lainaustoiminnan.

Tutkimustoiminnasta laskin YM:n osuudeksi ympäristöhallinnon rahoituksella toimivien tutkijoiden osuuden ja HY:n osuudeksi opinnäytetyötä tekevien tutkijoiden osuuden. Loput arvioin valtakunnalliseksi toiminnaksi, sillä aivan valtaosa tästä tutkimuksesta kohdistuu kokoelmiin.

Seurannan ja kartoituksen arvioin kokonaisuudessaan ympäristöhallinnon toimialaan kuuluvaksi.

Opetuksen katsoin kokonaan Helsingin yliopiston toimintaan kuuluvaksi.

Asiantuntijapalveluista noin puolet suuntautuu suoraan ympäristöhallinnon tarpeisiin, joten siihen käytetystä ajasta noin puolet on laskettu ympäristöhallinnon toimialaan kuuluvaksi.

Kirjastopalveluihin käytetty aika on arvioitu puoliksi valtakunnalliseksi toiminnaksi ja puoliksi Helsingin yliopiston toiminnaksi.

Muiden toimintojen (ATK-toiminnot, tiedotus ja edustaminen, hallinto sekä oman ammattitaidon ylläpito) osuus on arvioitu edellä lueteltujen toimintojen suhteessa.

Tämä arviointi antaa seuraavan tuloksen:

Valtakunnalliset toiminnot	67 %
Helsingin yliopiston toiminnot	10 %
Ympäristöhallinnon toiminnot	23 %

Vastaava kysely suoritettiin kymmenen vuotta sitten syksyllä 1996, jolloin Helsingin yliopiston toiminnoiksi saatiin 9 %. Silloin laskettiin kaikki muu valtakunnalliseksi toiminnaksi.

Juhani Lokki
12.12.2006

Liite 2. Luonnontieteelliset museot (museotilasto 2005)

	Henkilökunta ja talous														
	Henkilökunta					Menot					Tulot				
	htv	vaki- nainen	museo- aroma- tilinen	menot yhteensä	palkkaus	kiinteistö- menot	kokoel- mahan- kinnat	muut menot	valtionavut vos	hark. var. avust.	kunta	muut avus- tukset	oma- toiminen tuottoyht	omatoiminen tuotto pääsy- maksut	palvelu- ja muut tulot
Kuopion luonnontieteellinen museo (ylläpitäjä Kuopion kaupunki)	12	12	9	680 748	434 955	143 379		102 414	146 451	501 396		32 901	20 713	8 793	
Luonnontieteellinen keskusmuseo	129	94	55	7 527 200	4 482 200	2 625 000	420 000					685 000	1 40 000	285 000	260 000
Oulun yliopiston eläinmuseo	8	8	8	460 760	206 384	250 896	2 700	800			23 708	4 500		4 500	
Oulun yliopiston geologinen museo	1	1	1	40 810	40 810										
Oulun yliopiston kasvimuseo	4	4	4	232 500	164 000	64 000	4 500					1 000		1 000	
Turun yliopiston eläinmuseo	6	5	5	209 000	201 200		7 800					1 620		1 620	

Liite 3. Museotilasto 2005

Avoimna- olo	Kävijät		Pääsymaksut		Kokoelmat			Näyttelyt					Julkaisut				
	kävijä- määrä	josta ilmais- kävijät	Perushinta	vapaan pääsyn ikäraja alle	näyte- määrä	kar- tunta	kuva- määrä	kar- tunta	omaa tuotan- toa	yhteis- tuotan- toa	muiden tuotan- toa	vastaan- ot. kier- tonäyt- telyt	näyt- telyt yht.	näyt- tely- julkai- sut	tutki- muk- set	muut julkai- sut	julkai- sut yht.
Kuopion luonnon- tieteellinen museo (ylläpitäjä Kuopion kaupunki)	2 472	35 678	20 718	7	937 887	17 262	17 690	1 761	1	2	1	2	6	1			1
Luonnontietee- linen keskus- museo				7	12 866 678	857 978	69 000									1	1
<i>Luonnontieteellinen museo</i>	1 492	53 419	5 160														
<i>Geologian museo</i>	<i>sop.</i>																
<i>Kasvimuseo</i>	<i>sulj.</i>																
Jyväskylän yli- opiston museo																	
<i>Luonnontieteel- linen osasto</i>	2 549	14 265	12 410	18	245 293	5 135			6	1	1	1	9				
Oulun yliopiston eläinmuseo	2 262	7 922	7 922	0	2 050 000	20 205			1				1	11	11		22
Oulun yliopiston geologinen museo	1 973	7 052	7 052	0	12 431	25				1			1				
Oulun yliopiston kasvimuseo	<i>sop.</i>	200	200	0	500 000	1 500	4 000	200						5	4		9
Turun yliopiston eläinmuseo	<i>sop.</i>	400	400	0	3 500 000	10 000							17	12	29		

Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen periaatteet

- 1 Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen keskeisenä lähtökohtana on duaalimalliin perustuvan järjestelmän kansainvälisen kilpailukyvyn ja houkuttelevuuden parantaminen osana eurooppalaista korkeakoulu- ja tutkimusaluetta.
- 2 Korkeakouluja kehitetään ensisijaisesti siten, että niissä kussakin on edustettuina useita koulutus- ja tieteenaloja.
- 3 Koulutuksen alueellinen saatavuus turvataan yhteiskunnan kannalta keskeisillä aloilla korostaen riittävän suurien ja hyvin resursoitujen yksiköiden merkitystä. Molempien kieliryhmien tarpeet otetaan huomioon. Vuonna 2020 yliopistojen kandidaattikoulutuksen aloituspaikkatarjonta on 17 500 ja ammattikorkeakoulujen 22 500. Koulutustarjonnan kohdentamisessa otetaan huomioon ikäluokkakehitys, työvoimatarpeet, korkeakoulujen profiloituminen ja toiminnan laatu. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen päällekkäistä koulutustarjontaa karsitaan.
- 4 Korkeakoululaitosta kehitetään yliopistoista, ammattikorkeakouluista ja niiden välisistä yhteistyösopimuksiin perustuvista uusista yhteenliittymistä muodostuvana kokonaisuutena. Korkeakoulujärjestelmä uudistetaan tämän mukaiseksi vuoteen 2012 mennessä. Uusia organisaatiomuotoja kehitettäessä on varmistuttava siitä, että olemassaolevia rakenteita puretaan päällekkäisyyden välttämiseksi.
- 5 Kilpailukykyisiä osaamiskeskittymiä, erityisesti suuria korkeakoulukaupunkeja ja pääkaupunkiseutua kehitetään kansainvälisinä tieteellisinä ja teknologisinä keskuksina, jotka pystyvät kilpailemaan resurssiensa puolesta kansainvälisten keskusten tasolla.
- 6 Korkeakoulujen on jatkossakin kyettävä palvelemaan yksilön ja yhteiskunnan tarpeita tarjoamalla korkealaatuista ja monipuolista osaamista tuottavaa koulutusta, tutkimusta ja tutkijankoulutusta. Yliopistosektorilla uusia tutkinnonanto-oikeuksia varten otetaan käyttöön laatu- ja koulutustarvenäkökohdat huomioon ottava akkreditointimenettely vuodesta 2008 lähtien.

- 7 Korkeakoulutusta ja tutkimusta sekä t&k-toimintaa keskitetään nykyistä suuremmiksi kokonaisuuksiksi kummallakin sektorilla instituutioiden yhdentymisen kautta.
- 8 Korkeakoulututkintoja ja koulutusohjelmia kehitetään siten, että yhteiskunnan asiantuntija- ja sivistystarpeet kyetään täyttämään. Huomiota kiinnitetään yhteistyö- ja työnjakosymyksiin sektoreiden välillä. Tavoitteena on, että järjestelmä mahdollistaa tutkintojen dynaamisen kehittymisen työelämän ja yksilön tarpeita vastaavaksi sekä turvaa resurssien tarkoituksenmukaisen käytön.
- 1 Korkeakoulujen koulutus- ja tutkimuspalveluiden vaikuttavuuden vahvistamiseksi ja liiketoiminnalliseksi hyödyntämiseksi perustetaan korkeakoulujen ja muiden toimijoiden yhteisiä yhtiöitä tai muita soveltuvia organisaatioita.
- 2 Yliopistojen täydennyskoulutusrakenteet uudistetaan pääsääntöisesti yhtiöpohjaiseksi toiminnaksi vuoteen 2010 mennessä. Avointa yliopisto-opetusta kehitetään valtakunnallisena kokonaisuutena, siten että tarjonta valtakunnallisesti koordinoitua vuoteen 2010 mennessä. Yliopistokeskuksista kehitetään aikuiskoulutuksen alueellisia koordinaatio- ja resurssikeskuksia. Alueella tapahtuva avoin yliopisto-opetus ja täydennyskoulutustarjonta koordinoidaan niiden kautta. Keskukset tukevat alueen (aikuis)väestön opintoja ohjaus- ja neuvontapalveluin tiiviissä yhteistyössä yritysten kanssa.
- 3 Edellä mainittujen tavoitteiden toteuttamista ja korkeakoulujärjestelmän kokonaisuuden kehittämistä tuetaan tarvittavin lainsäädäntötoimin.
- 4 Nämä rakenteellisen kehittämisen periaatteet sisällytetään eduskunnalle huhtikuussa annettavaan koulutuspoliittiseen selontekoon. Rakenteellista kehittämistä ja siihen kuuluvia hankkeita käsitellään tulos- ja tavoitesopimusneuvotteluissa kaudella 2007–2009. Nämä periaatelinjaukset ovat pohjana seuraavan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen linjauksille (Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen periaatteet, Opetusministeriön monisteita 2006:2).

Luonnontieteellisillä museopäivillä 3.–5.10.2005 annettu julkilausuma

Luonnontieteellisten museoiden toiminta painottuu muita museoaloja enemmän tutkimukseen. Kokoelmat sisältävät kasvi- ja eläintieteellisiä sekä geologisia ja paleontologisia näytteitä, jotka palvelevat tutkimusta ja opetusta. Tieteellisten kokoelmien lisäksi luonnontieteellisissä museoissa on ympäristökasvatukseen tähtäviä suurelle yleisölle suunnattuja ympäristöaiheisia näyttelyitä.

Ympäristökasvatus: Ympäristökasvatuksen edistäminen on kirjattu hallitusohjelmaan. Luonnontieteelliset museot ovat ympäristökasvatuksen keskeisiä toimijoita. Museoiden ympäristökasvatuksen tärkeimpänä tehtävänä on lisätä luonnontuntemusta ja herättää vastuuta ympäristöstä ja kestävästä tulevaisuudesta.

Ympäristö- ja lajistoseurannat sekä kokoelmien ylläpito: Luonnontieteelliset museot ovat muisti suomalaisesta luonnosta. Museoiden harjoittama ympäristötilan seuranta ja kokoelmat ovat korvaamattomia uhanalaisarviointissa ja auttavat kansainvälisten ympäristösopimusten tavoitteiden saavuttamisessa. Näitä ovat muun muassa biodiversiteetin köyhtymisen pysäyttäminen vuoteen 2010 mennessä ja lajikohtaisten suojelusuunnitelmien laatiminen vuoteen 2015 mennessä.

Vuorovaikutus harrastajien ja kansalaisjärjestöjen kanssa: Luonnontieteelliset museot omaavat pitkät perinteet vapaaehtoisten luontoharrastajien ohjaamisessa. Harrastajien toimesta toteutuu suuri osa lajiston, erityisesti uhanalaisten lajien seurannoista. Harrastajien keräämistä aineistoista on luonnontieteellisten museoiden avustuksella syntynyt kansainvälisesti merkittäviä teoksia kuten Muuttuva pesimälinnustomme, Suomen suurperhosatlas sekä kansainvälinen Atlas Florae Europaeae.

Yliopistoissa laitosten rahoitusmalli perustuu tuloksellisuuteen jota mitataan tutkintotavoitteilla (2/3) ja tutkintototeumilla (1/3). Luonnontieteelliset museot eivät ole oikeutettuja antamaan tutkintoja. Yliopistojen rahanjakomalli ei suosi museoiden suorittamia jatkuvasti laajenevia yhteiskunnallisia palvelutehtäviä.

Luonnontieteelliset museot kuuluvat opetusministeriössä koulutus- ja tiedepoliittiselle osastolle, kun taas lähes kaikki muut museot kuuluvat kulttuuriosaston hallinnonalaan. Tätä johtuen luonnontieteelliset museot jäävät kokonaisuutena opetusministeriölle etäisiksi.

Koska suuri osa luonnontieteellisten museoiden tehtäväkentästä kuuluu myös ympäristöministeriön hallinnonalaan, *esitämme, että opetusministeriö asettaa selvitysmiehen tai työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää valtionhallinnon tasolla yhteistyömallit luonnontieteellisten museoiden hallinnoinnista ja rahoituksesta.*

Luonnos neuvottelujen pohjaksi

Suomen luonnontieteellisten museoiden ja Suomen ympäristökeskuksen yhteistyösopimus

1 Sopijapuolet ja sopimuksen tausta

Suomen luonnontieteellisillä museoilla (Luonnontieteellinen keskusmuseo, Oulun, Jyväskylän ja Turun yliopistojen luonnontieteelliset museot sekä Kuopion luonnontieteellinen museo) ja Suomen ympäristökeskuksella (jäljempänä SYKE) on yhteisiä pitkän aikavälin tavoitteita erityisesti eliölajeihin liittyvän tutkimuksen, asiantuntijatoiminnan, seurannan, opetuksen, ympäristökasvatuksen sekä luonnontieteellisen museotoiminnan edistämisessä.

Tässä sopimuksessa kuvatun yhteistyön kautta sopijapuolet pyrkivät turvaamaan Suomen biologista ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä edistämään asiaa koskevaa tietämystä, tiedotusta ja yleistä tietoisuutta. Sopimus pyrkii myös edistämään ja tukemaan sellaisia toimintamalleja, joilla ympäristöministeriö voi osallistua luonnontieteellisten museoiden ympäristöhallintoa palvelevien tehtävien ohjaukseen.

Sopijapuolet sopivat yhteistyöstä seuraavasti:

2 Yhteistyön tavoitteet

Yhteistyön tavoitteena on kehittää ja edistää:

- biodiversiteettiseurantojen suunnittelua ja toteutusta,
- eliölajien ja eliöryhmien esiintymätietojen, lajiluetteloiden sekä levinneisyys- ja nimistötietojen ylläpitoa ja saatavuutta tavoitteena Suomen lajitietokanta,
- korkeatasoisten määrittämissopimusten valmistelua Suomen eliölajistosta,
- SYKE:n ja luonnontieteellisten museoiden tietojärjestelmiä ja niiden keskinäistä yhteensopivuutta,
- tutkimus-, seuranta-, opetus-, ympäristökasvatus- ja asiantuntijayhteistyötä,
- ympäristöhallintoa ja museotoimintaa avustavan eliöryhmäverkoston toimintaa ja siihen liittyvää koulutusta sekä vapaaehtoista luontoharrastustoimintaa,
- luonnontieteellisten museoiden ja SYKE:n yhteistä osallistumista kansainvälisiin luonnon monimuotoisuuden suojelua, erityisesti eliölajien suojelua koskeviin yhteistyöhankkeisiin, esim. Uhanalaisten eläinten ja kasvien kansainvälistä kauppaa koskeva yleissopimus CITES, GBIF-yhteistyö sekä Biologista monimuotoisuutta koskeva YK:n yleissopimus CBD ja sen tiedonvälitysjärjestelmä CBD CHM (Suomessa LUMONET).

3 Yhteistyön periaatteet

Sopimuksen toteutusta varten perustettavassa yhteistyöryhmässä erikseen sovittavalla tavalla osapuolet voivat:

- osallistua yhteistyön rahoitukseen ja hakea yhteishankkeisiin ulkopuolista rahoitusta,
- hyödyntää toistensa tietorekistereitä, kokoelmia ja asiantuntijapalveluita pääperiaatteena tiedon mahdollisimman vapaa liikkuminen,
- perustaa yhteisiä virkoja,
- hankkia yhteisiä museo- ja tutkimusaineistoille tarkoitettuja varastotiloja,
- käyttää osapuolten erikois- ja tutkimuslaitteita ja -tiloja sekä tarvikkeita ja selvittää mahdollisuudet yhteishankintoihin.

Tämän sopimuksen perusteella osapuolten kesken ei synny vahingonkorvausvastuuta.

4 Yhteistyön järjestäminen

Sopijapuolet perustavat yhteistyön kehittämistä varten yhteistyöryhmän, johon osapuolet nimeävät edustajansa. Ryhmän kutsuu koolle Helsingin yliopisto. Yhteistyöryhmä sopii konkreettisesta yhteistyöstä, pitää kirjaa osapuolten yhteistyöhankkeista sekä neuvottelee uusien hankkeiden aloittamisesta ja edistämisestä.

5 Sopimuksen voimassaolo

Sopimus astuu voimaan allekirjoittamishetkellä ja jatkuu toistaiseksi ellei sitä irtisanota. Sopimuksen irtisanomisaika on yksi vuosi irtisanomisilmoituksen lähettämisestä.

Tätä sopimusta on tehty kuusi yhtäpitävää kappaletta, yksi kullekin sopijaosapuolelle.

Helsingissä xx. xkuuta 2007

(Puitesopimuksen osapuolten johdon allekirjoitukset)

Helsingin yliopisto

Oulun yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Turun yliopisto

Kuopion kaupunki

Suomen ympäristökeskus

JAKELU Sopimusosapuolet
Opetusministeriö
Ympäristöministeriö

TIEDOKSI

Luonnos neuvottelujen pohjaksi

Suomen luonnontieteellisten museoiden yhteistyösopimus

1 Sopijapuolet ja sopimuksen tausta

Luonnontieteellisellä keskusmuseolla, Oulun, Jyväskylän ja Turun yliopistojen luonnontieteellisillä museoilla sekä Kuopion luonnontieteellisellä museolla on yhteisiä pitkän aikavälin tavoitteita eliöiden ja luonnonsuojeluun liittyvän tutkimuksen, seurannan, opetuksen, ympäristökasvatuksen sekä museotoiminnan edistämiseksi. Näillä tavoitteilla pyritään turvaamaan maamme biologista ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä edistämään asiaa koskevaa tiedotusta ja yleistä tietoisuutta.

Tällä sopimuksella luonnontieteelliset museot edistävät yhteistyötään edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhteistyön piiriin kuuluvat osapuolten museo- ja luonnonsuojelutehtäviin liittyvä tutkimus-, seuranta-, opetus-, ympäristökasvatus- ja asiantuntijayhteistyö.

Sopimuksessa sovitaan yhteistyön tavoitteista ja periaatteista sekä yhteistyön järjestämisestä.

2 Yhteistyön tavoitteet

Museoiden yhteistyön tavoitteina ovat:

- edistää museoiden tutkimus-, seuranta-, opetus-, ympäristökasvatus- ja asiantuntijayhteistyötä
- edistää luonnontieteellisten museoiden tietojärjestelmien keskinäistä yhteensopivuutta
- edistää kaikkien Suomessa tavattavien eliöiden ja eliöryhmien esiintymätietojen, ajantasaisten lajiluetteloiden, sekä levinneisyys- ja nimistötietojen ylläpitoa ja saatavuutta tavoitteena Suomen lajitietokanta, jota mm. sopimuksen osapuolet voivat hyödyntää
- kehittää museoiden yhteistyötä biodiversiteettiseurantojen osalta
- lisätä museoiden yhteistä osallistumista kansainvälisiin luonnon monimuotoisuuden suojelua, erityisesti eliöidensuojelua koskeviin yhteistyöhankkeisiin (esim. CITES-sopimus, GBIF-yhteistyö ja Biologista monimuotoisuutta koskeva YK:n yleissopimus)
- edistää Suomen eliölajiston määrittämisen valmistelua ja vastata oppaiden tieteellisestä tasosta ja hyvästä laadusta
- edistää ympäristöhallintoa ja museotoimintaa avustavan eliöryhmäverkoston toimintaa ja siihen liittyvää koulutusta sekä edistää eliöryhmien toimintaa ja luonnon monimuotoisuuden seurantaa tukevaa vapaaehtoista luontoharrastustoimintaa

- edistää yhteisten tilojen hankkimista museaalisten aineistojen säilyttämiseen
- edistää toimintamalleja, joilla ympäristöministeriö voi osallistua museoiden toiminnan ohjaukseen
- yhtenäistää ja sovittaa yhteen eri museoiden hankinta- ja kokoelmapolitiikkaa siten, että eri museot voisivat erikoistua alueellisesti tai erikoisosaamisensa mukaisesti
- kehittää eri museoiden kokoelmille yhteinen kaikkien käyttöön sopiva sähköinen tietojärjestelmä sekä varmistaa järjestelmään tallennettavan tiedon oikeellisuus ja korkea laatu.
- edistää museoiden näyttelytoimintaa valmistamalla yhteisiä näyttelyitä tai kierrättämällä eri osapuolten valmistamia erikoisnäyttelyitä
- lisätä museoiden yhteistyötä museoaineistojen käyttöön ja säilyvyyteen liittyvässä tutkimuksessa
- edistää taksonomisen ja systematiikan opetuksen antamista eri yliopistoissa

3 Yhteistyön periaatteet

Eri osapuolet osallistuvat yhteistyön rahoitukseen erikseen sovitulla tavalla ja täydentävät rahoitusta hakemalla yhteisiin hankkeisiin ulkopuolista rahoitusta.

Osapuolet voivat hyödyntää toistensa tietorekistereitä, kokoelmia ja asiantuntijapalveluita museo-, tutkimus-, seuranta-, opastus- ja koulutustarkoituksiin erikseen sovittavalla tavalla. Pääperiaatteena on tiedon mahdollisimman vapaa liikkuminen.

Yhteistyötä pyritään tehostamaan käyttämällä osapuolten henkilöresursseja erityisesti yhteishankkeissa ja mahdollisesti hankkimalla yhteisiä virkoja.

Yhteistyötä tehostetaan hankkimalla yhteisiä museo- ja tutkimusaineistoille tarkoitettuja varastotiloja erikseen sovittavalla tavalla.

Museoiden henkilökunta voi käyttää kaikkien osapuolten erikois- ja tutkimuslaitteita erikseen sovittavalla tavalla. Näitten hankinnoissa kaikki osapuolet pyrkivät selvittämään myös toistensa tarpeet ja osallistumisen.

Eri osapuolet voivat käyttää toistensa museo-, laboratorio- ja muita erikoistiloja erikseen sovittavalla tavalla.

Yhteistyötä tehostetaan järjestämällä museoiden toiminnassa tarvittavia välineiden ja tarvikkeiden yhteishankintoja erikseen sovittavalla tavalla. Eri osapuolet voivat myös toimittaa toistensa käyttöön tutkimusvälineitä.

Tämän sopimuksen perusteella ei synny vahingonkorvausvastuuta osapuolten kesken.

4 Yhteistyön järjestäminen

Yhteistyön kehittämistä varten perustetaan yhteistyöryhmä, johon osapuolet nimeävät edustajansa. Helsingin yliopisto kutsuu ryhmän koolle. Yhteistyöryhmä neuvottelee yhteistyöstä ja siitä tiedottamisesta erikseen sovittavalla tavalla. Yhteistyöryhmä pitää kirjaa osapuolten yhteistyöhankkeista sekä neuvottelee uusien hankkeiden aloittamisesta ja edistämisestä.

5 Sopimuksen voimassaolo

Tämä yhteistyösopimus astuu voimaan allekirjoittamishetkellä ja jatkuu toistaiseksi ellei sitä irtisanota. Sopimuksen irtisanomisaika on yksi vuosi irtisanomisilmoituksen lähettämisestä.

Tätä sopimusta on tehty viisi yhtäpitävää kappaletta, yksi kappale kullekin sopijaosapuolelle.

Helsingissä xx. xkuuta 2007

(Puitesopimuksen osapuolten johdon allekirjoitukset)

Helsingin yliopisto

Oulun yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Turun yliopisto

Kuopion kaupunki

LIITE Yhteistyösopimuksen sisältöä ja perusteita tarkentava muistio

JAKELU Sopimusosapuolet
Opetusministeriö

TIEDOKSI

Luonnos neuvottelujen pohjaksi

Muistio: Suomen ympäristökeskuksen ja luonnontieteellisten museoiden sekä kasvitieteellisten puutarhojen välinen yhteistyö ja sen kehittämistarpeet

Johdanto

Suomen ympäristöhallinto, erityisesti Suomen ympäristökeskus (jäljempänä SYKE), toimii kiinteässä yhteistyössä Luonnontieteellinen keskusmuseon (jäljempänä LTKM) ja maamme muiden luonnontieteellisiin kokoelmiin liittyvää tutkimusta tekevien museoiden: Oulun, Jyväskylän, Joensuun ja Turun yliopistojen luonnontieteellisten museoiden ja kasvitieteellisten puutarhojen sekä Kuopion luonnontieteellisen museon kanssa. Yhteistyöstä ja sen sisällöstä sovitaan kahdessa osapuolten välisessä yhteistyösopimuksessa. Käsillä oleva muistio tarkentaa näiden yhteistyösopimusten perusteita ja sisältöä.

Laajimmillaan osapuolten keskinäinen yhteistyö liittyy:

- 1 Systematiikan ja taksonomian tutkimukseen ja selvityksiin (mm. eliölajilistat ja lajien levinneisyystiedot, taksonominen opetus)
- 2 Luonnontieteellisiin kokoelmiin (kokoelmien luettelointi, kokoelmavastuut, luonnontieteellisten näytteiden kansalliskokoelmavarasto, museoaineistoihin liittyvä tutkimusyhteistyö, näyttelytoiminta)
- 3 Luonnon monimuotoisuuden tilan seurantaan
- 4 Eliötyöryhmiin
- 5 Luontotietoisuuden ja luontoharrastustoiminnan edistämiseen
- 6 Tietojärjestelmiin
- 7 Kansainväliseen CITES-sopimukseen
- 8 Muuhun alan asiantuntijayhteistyöhön
- 9 Laitteiden ja henkilöstön yhteiskäyttöön ja yhteishankintoihin
- 10 Yhteistyötä koordinoivaan työryhmään.

Lähiajan tärkein yhteinen kansallinen kehittämiskohde on Suomen luonnon monimuotoisuuden tilan seurantajärjestelmän perustaminen ja tähän tarvittavien vielä puuttuvien seurantojen käynnistäminen.

Yhteistyön nykytila ja kehittämistarpeet

1 *Systematiikan ja taksonominen tutkimus ja selvitys.* Ympäristöhallinto ja luonnontieteelliset museot tekevät yhteistyötä taksonomisessa tutkimuksessa mm. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSU) rahoituksella (Puutteellisesti tunnettujen metsälajien tutkimusohjelma, PUTTE). Tutkimusohjelman tarkoituksena on parantaa Suomen metsälajiston tuntemusta ja auttaa ohjaamaan metsien suojelutoimenpiteitä nykyistä tehokkaammin sekä vahvistaa uhanalaisuuden arviointien tietopohjaa.

Ympäristöhallinto tarvitsee hyvän lajitietoperustan ja sen tueksi taksonomista ja muuta lajitietoa koskevaa selvitystyötä. Taksonomisen tutkimuksen edetessä lajitieto muuntuu koko ajan, mikä saattaa vaikuttaa myös uhanalaisuuden arviointiin. Esimerkiksi luonnonsuojeluasetukseen sisältyy taksonomiselta asemaltaan epäselviä, lajitasoa alempia taksononeita (mm. serpentiinirotuja), joilla on juridinen asema ja siten myös yhteiskunnallisia vaikutuksia. Luonnontieteellisten museoiden tulisi selvittää näitä kysymyksiä. Lisäksi taksonomisen tiedon ajan tasalla pitäminen edellyttää kaikkien luonnontieteellisten museoiden välistä aktiivista kokoelmien päivitystä, tiedonvaihtoa ja työnjakoa.

Eliölajilistat ja lajien levinneisyystiedot. Ympäristöhallinto tarvitsee mm. eliölajien uhanalaisuuden arviointia varten maassamme tavattavista eliölajeista ja eliöryhmistä Luonnontieteellisen keskusmuseon ylläpitämiä ajantasaisia lajiluetteloita (ns. check-lists), lajien nimistö- (suomenkieliset ja tieteelliset nimet auktoireineen) ja levinneisyystietoja (paikkatietoa). Joistakin eliöryhmistä lajiluetteloita ja levinneisyystietoja on jo olemassa, mutta tiedot eivät ole helposti saatavilla (sähköisessä muodossa). Vaikka keskusmuseolla ei ole kaikista eliöryhmistä asiantuntemusta, keskusmuseon tehtävänä olisi huolehtia, että mm. eliöryhmissä tuotettavat lajiluettelot ovat julkisesti ja keskitetysti saatavilla. SYKE, LTKM ja alueellisten luonnontieteelliset museot voisivat myös koordinoida yhdessä *Suomen eliölajiston määrittämissä* valmistelua ja vastata oppaiden hyvästä laadusta ja tieteellisestä tasosta. Yhteisenä tavoitteena tulisi olla verkossa oleva *Suomen eliölajitietokanta*, jota organisaatioiden asiakkaat voisivat hyödyntää.

Taksonominen opetus. Useista maamme yliopistoista on vähennetty voimakkaasti eliöiden taksonomian ja systematiikan opetusta. Luonnontieteelliset museot ja erityisesti LTKM ovat ottaneet vastuuta tästä opetuksesta. Opetuksellista yhteistyötä eri yliopistojen ja museoiden välillä tällä alalla tulisi lisätä. Koska parhaimmat mahdollisuudet opetuksen tarjontaan on LTKM:n tutkijoilla, LTKM voisi lisätä opetusta Helsingin ulkopuolella aiheista, joita muissa yliopistoissa ei opeteta. Samalla voitaisiin tukea alalla jo vakiintunutta koulutustoimintaa (esim. lajistopäivät).

2 *Luonnontieteelliset kokoelmat.* Suomen luonnontieteellisistä kokoelmista valtaosa on Helsingin yliopiston Luonnontieteellisessä keskusmuseossa, jonka kokoelmat kattavat laajasti näytteitä kaikista eliöryhmistä. Toisaalta maamme muissa luonnontieteellisissä kokoelmissa on yhteensä lähes sama määrä näytteitä kuin keskusmuseossa (Museotilasto 2005) ja monessa tapauksessa tietty eliöryhmä on aluemuseoissa erityisen hyvin edustettuna. On tärkeää, että maamme luonnontieteellisissä kokoelmissa on riittävästi, hyvin järjestettyinä ja oikein määritettyinä näytteitä Suomen lajistosta. Lajinäytteet ovat välttämättömiä todistuskappaleita ja vertailunäytteitä mm. uhanalaisuustarkasteluissa. Yleisölle avoimet kokoelmat ovat tärkeitä mm. valistuksen kannalta; silloin voidaan eri puolilla maata (Helsingissä, Turussa, Oulussa, Jyväskylässä, Joensuussa ja Kuopiossa)

palvella niin biologian opiskelijoita kuin myös koulujen oppilaita mahdollisimman kattavasti. Riittävä kattavuus on tärkeää myös turvallisuussyistä.

Kokoelmien luettelointi ja kokoelmavastuut. Pitkän ajan kuluessa kartutetut museokokoelmat muodostavat ympäristöhallinnon lajistoa koskevan tietoperustan. Museokokoelmien näytetietojen saattaminen sähköiseen muotoon on välttämätöntä tietojen tehokkaamman käytettävyyden kannalta (taksonominen tutkimus, lajien kannanmuutokset ja uhanalaistumiskehityksen arviointi, lajien esiintymispaikkatietojen hakeminen, lajien levinneisyyskartat).

Olemassa olevien kokoelmien luettelointi on tärkeää sekä museolaitoksen keskinäisen yhteistyön että ympäristöhallinnon tarpeiden kannalta. On tarpeellista herättää keskustelua myös kokoelmavastuun jakamisesta luonnontieteellisten museoiden kesken. Jotta luonnontieteellisestä museotoimesta saataisiin mahdollisimman kustannustehokas, keskustelussa tulisi ottaa huomioon nykyiset erityisosaamisen alueet.

Luonnontieteellisten näytteiden kansalliskokoelmavarasto. Luonnontieteellinen keskusmuseon ja maamme muiden luonnontieteellisten museoiden tulisi parantaa yhteistyötään alan näytteiden säilytyksessä. Tavoitteeksi tulisi asettaa yhteinen Luonnontieteellisten näytteiden kansalliskokoelmavarasto, johon voidaan säilöä pitkäaikaisesti alan tutkimus- ja seurantanäytteitä, joilla ei ole jatkuvaa tutkimuskäyttöä (esim. spriinäytteet, säilytettävät tutkimusaineistot, DNA-näytteet) ja harjoittaa niiden suhteen yhteistä lainauspolitiikkaa. Näytteiden keskittäminen nykyisiin säilytystiloja edullisempaan paikkaan alentaisi merkittävästi myös näytteiden säilyttämisen ja ylläpidon kustannuksia.

Museoaineistoihin liittyvä tutkimusyhteistyö. Luonnontieteellisillä museoilla on kokoelmien preparointiin, säilytykseen ja digitointiin liittyviä yhteisiä tutkimustarpeita. Erityisen tärkeitä nämä tarpeet ovat uudentyypisten aineistojen (DNA-näytteet, digitaaliset aineistot) osalta. Museoiden tulisi lisätä yhteistyötään tällä alalla LTKM:n koordinoimana.

Näyttelytoiminta. Luonnontieteellisten museoiden harjoittamalla näyttelytoiminnalla on suuri valtakunnallinen merkitys suuren yleisön luontovalistuksen kannalta. Luonnontieteellisessä keskusmuseossa valmistetaan erikoisnäyttelyitä, jotka toimivat paitsi Helsingissä myös kiertonäyttelyinä muualla Suomessa. Myös muut Suomen luonnontieteelliset museot ovat valmistaneet kiertäviä näyttelyitä. Näyttelytoimintaan liittyvää yhteistyötä museot tekevät esim. Metsähallituksen luontopalvelujen (luontokeskukset) kanssa. Jatkossa erikoisnäyttelyiden kierrätystä eri museoissa tai muissa näyttely-yksiköissä voitaisiin entisestään tehostaa.

- Suomen luonnon monimuotoisuuden tilan seuranta.* Ympäristöhallinnolla ja luonnontieteellisillä museoilla (etenkin LTKM) on yhteistyötarpeita ja yhteistä kehitettävää varsinkin maamme luonnon monimuotoisuuden tilan seurannan perustamisen ja tarvittavien vielä puuttuvien seurantojen käynnistämisen osalta. Tästä on yksityiskohtaiset tiedot Tutkimus-, seuranta- ja tietohallinto -työryhmän (TST) raporteissa (Suomen ympäristö nro. 532, 759, 787). Monimuotoisuuden seuranta palvelevien yhteiskäyttöisten tietojärjestelmien kehittämistyö voisi alkaa olemassa olevien tarpeiden ja tiedon inventoinnista. Tulisi myös määritellä seurantakohteet (esim. maanpeite ja sen muutokset) sekä seurannan frekvenssi ja tarkkuus. Olemassa olevasta hyvästä yhteistyöstä on esimerkkinä Linnut-vuosikirja.

Tulevaisuudessa voitaisiin suunnata voimavaroja yhteishankkeina Venäjän Federaation, Baltian maiden ja EU:n kanssa myös *lähialueidemme eliölajiston seurantaan*. Monissa Suomen eliöryhmissä on tietoaaukkoja joko Venäjän tai Baltian, tai molempien osalta. Parempi tietotaso lähialueiden lajistosta voisi parantaa paitsi luonnon monimuotoisuuden seurantaa, myös lajistomme uhanalaisuuden arviointia (= harvinaisten lajien ydinalueiden tunnistamista) ja johtaa parempaan näkemykseen myös tulokaslajeista (esim. haitalliset vieraslajit, ilmastonmuutoksen vaikutuksesta eliöyhteisöjen dynamiikan muutokseen jne.). Asiaa on harkittava kuitenkin kokonaisuuden kannalta, koska luonnon monimuotoisuuden seuranta on maassamme vasta kehittelyasteella. Tarvetta voitaisiin pohtia esimerkiksi osana lajisuojelun kansallista toimintasuunnitelmaa (ks. Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön strategia 2006–2016 (VNp 21.12.2006) ja strategiaan liittyvä toimintaohjelma).

- 4 *Eliötyöryhmät*. Luonnontieteellisten museoiden asiantuntijat ovat ottaneet osaa ympäristöhallintoa avustavaan, SYKEN koordinoimaan eliötyöryhmäverkostoon, jonka toimintaan osallistuu viranomaisia ja luontoharrastajia. Vapaaehtoiselta pohjalta toimivien työryhmien rooli ja merkitys on suuri sekä eliölajien tutkimuksen ja suojelun että monimuotoisuuden seurannan kannalta. Työryhmät palvelevat ympäristöhallintoa ja luonnontieteellisiä museoita mm. eliölajien uhanalaisuuden arvioinnissa ja käytännön suojelutyössä, lajien taksonomisessa tutkimuksessa ja levinneisyystietojen tuotannossa. SYKEN ja luonnontieteellisten museoiden tavoitteena on vastata eliötyöryhmissä kerättävien tietojen laadusta, mm. tietojen oikeellisuudesta.
- 5 *Luontotietoisuuden ja luontoharrastustoiminnan edistäminen*. Luontoharrastustoiminta on hiipunut maassamme jo pitkään, mikä voi jatkossa haitata mm. luonnon monimuotoisuuden seurantaa. Luonnontieteellisillä museoilla ja ympäristöhallinnolla on tärkeä yhteinen rooli uusien harrastajien innostamisessa esim. eliölajiharrastuksen pariin. Luontoharrastuksen edistämiseen on tunnistettu useita keinoja: havaintojen kerääminen ja internetin hyväksikäyttö, julkaisutoiminnan ja palautteenannon tehostaminen, koulutus ja valistus sekä viranomaisten ja harrastajien yhteistyön kehittäminen.
- 6 *Tietojärjestelmät*. Kerättyjen luontotietojen tulisi olla yhteiskäyttöisiä ja laajasti saatavilla. Tavoite edellyttää tietoja tuottavilta, hallinnoivilta ja käyttäviltä osapuolilta mm. yhteensopivia tietojärjestelmiä, laadultaan korkeatasoisia tietoja, avointa ja maksutonta datapolitiikkaa sekä tietojärjestelmien välisiä standardoituja rajapintoja. Yleisperiaatteena tulisi olla vastavuoroisuuteen perustuva tietojen vapaa ja maksuton saatavuus, jolloin vain tietojen poiminta- ja irrottamiskustannukset laskutetaan. Asiantuntijoiden vastavuoroinen pääsy tietojärjestelmiin parantaisi sekä tietojen luotettavuutta että ajantasaisuutta (asiantuntija-apu) ja mahdollisuutta hyödyntää järjestelmään tuottamaansa tietoa.

Suomen liittyttyä kansainväliseen *Global Biodiversity Information Facility* (GBIF) -sopimukseen Luonnontieteellisellä keskusmuseolla on velvoite koordinoida maamme luonnontieteellisissä museoissa ja muissakin vastaavissa kokoelmissa olevien luontotietojen saattamista yhteiskäyttöiseen muotoon ja tietokantoihin. Luonnontieteellisen keskusmuseon, maamme muiden luonnontieteellisten museoiden ja ympäristöhallinnon tietojärjestelmien keskinäistä rakennetta ja tietojärjestelmien yhteensopivuutta tulisi kehittää niin, että se mahdollistaa joustavan tietojen vaihdon tiedontarvitsijoiden välillä. Tavoitteena olisi,

että maamme luonnontieteellisissä museoissa tallennetaan ja ylläpidetään luontotietoja niiden kokoelmista ja havaintoaineistoista yhdessä ja samassa yhteiskäyttöisessä tietojärjestelmässä. Järjestelmän tulisi mahdollistaa tietojen saannin kaikista maamme luonnontieteellisissä museoissa olevista näytteistä esimerkiksi tutkijoille. Tutkijoiden näkökulmasta tehokas tietojärjestelmä on erityisen tarpeellinen silloin, kun eri museoiden kesken on sovittu yhteisestä näytteiden kartuttamispolitiikasta.

Tarkoitus on, että Luonnontieteellinen keskusmuseo ottaa vastuun Suomen luonnontieteellisten tietokantojen ja -järjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta siten, että järjestelmissä olevat tiedot ovat oikeita (havainto- ja kokoelmatiedot ilman tulkintoja) ja että järjestelmät ovat kaikkien luonnontieteellisten museoiden ja esimerkiksi ympäristöhallinnon tutkijoiden ja asiantuntijoiden käytettävissä. Vastaavasti SYKE:n tulisi kehittää uhanalaisten lajien Hertta-eliölajitietojärjestelmää yhteiskäyttöiseksi luonnontieteellisten museoiden Suomen eliölajitietojärjestelmän kanssa. Tietojärjestelmien yhteiskäyttöisyyden parantamiseen tulisi eri osapuolille taata riittävät voimavarat.

Luontotietokanta ja -portaali. Tarkoitus on, että LTKM kehittää yhdessä muiden luonnontieteellisten museoiden ja SYKE:n (LUMONET¹) kanssa internetiin portaalin, jonka kautta Suomen luontotieto näkyy käyttäjälle koko maata koskevana tietokantana. Tietojärjestelmä toimisi perustana ympäristöhallinnolle sen toteuttaessa mm. lakisääteisiä velvoitteitaan, esim. eliölajien uhanalaisuustarkastelua, mutta myös muissa elioihin liittyvissä kysymyksissä. Yhteinen tietojärjestelmä olisi myös käyttökelpoinen laadittaessa kansainvälisten sopimusten edellyttämiä selvityksiä Suomen luonnon monimuotoisuuden (biodiversiteetin) tilasta ja sen muutoksista. Yhdessä koordinoitusti ja tehokkaasti toimiessaan Luonnontieteellinen keskusmuseo, maamme muut luonnontieteelliset museot ja kasvitieteelliset puutarhat sekä Suomen ympäristökeskus voisivat muodostaa *Suomen eliölajitietokeskuksen* (Ruotsin Artdatabankenin vastaava).

- 7 *Uhanalaisten eläinten ja kasvien kansainvälistä kauppaa koskeva yleissopimus* (CITES). Luonnontieteellinen keskusmuseo toimii LSL:n 44 §:n mukaisena CITES-sopimuksen tieteellisenä viranomaisena ja SYKE sopimuksen kansallisena lupaviranomaisena. Tieteellinen viranomainen osallistuu myös sopimuksen koulutustilaisuuksiin, joissa opetetaan mm. tunnistamaan CITES-lajeja ja niistä valmistettuja tuotteita. LTKM:n ja muiden museoiden lajiasiantuntijat avustavat viranomaisia lajimäärityksissä, kun maahamme tuodaan sopimuksen piiriin kuuluvia eläimiä, kasveja tai niistä valmistettuja tuotteita. Suunnitelmassa on, että SYKE perustaa jatkossa *kansallisten CITES-toimijoiden välisen yhteistyöverkoston*. Tärkeimmiksi viranomaiskumppaneiksi CITES-tehtävän hoidossa on tunnistettu mm. Tulli, Tullihallitus, Luonnontieteellinen keskusmuseo, maamme muut luonnontieteelliset museot, kasvitieteelliset puutarhat, syyttäjätöimi, sisäasiainministeriö, Poliisi, maa- ja metsätalousministeriö ja Evira sekä alueelliset ympäristökeskukset.
- 8 *Muu asiantuntijayhteistyö.* Luonnontieteellisten museoiden asiantuntijat ovat avustaneet ympäristöhallintoa esim. Suomen Natura 2000 -suojelualueohjelman luonnontieteellisessä arvioinnissa ja maamme luontotyyppien uhanalaisuuden arvioinnissa. Luonnontieteelliset museot, varsinkin LTKM on antanut asiantuntija-apua myös SYKE:n koordinoimalle Luoteis-Venäjän luonnonsuojeluhankkeelle. Museon asiantuntijat ovat mm. osallistuneet

---

¹ Suomen biologisen monimuotoisuuden tiedonvälitysjärjestelmä LUMONET <http://www.ymparisto.fi/lumonnet>
Finnish Biodiversity Clearing-House LUMONET <http://www.environment.fi/lumonnet>

Luoteis-Venäjä -ohjelman järjestämiin tutkimusmatkoihin Karjalan tasavallassa, Leningradin, Murmanskin, Arkangelin alueilla ja avustaneet Luoteis-Venäjän alueiden punaisten kirjojen laadinnassa. Luoteis-Venäjän alueiden tiede- ja tutkimuslaitokset ovat saaneet museoilta apua mm. aineistojen määrityksessä ja informatiivisten ja kasvatuksellisten museonäyttelyiden järjestämisessä. Hankkeet ovat lisänneet osapuolten välisiä kontakteja sekä tiedon- ja tutkijavaihtoa.

- 9 *Laitteiden ja henkilöstön yhteiskäyttö sekä yhteishankinnat.* Yhteistyötä ja toiminnan tuottavuutta tulisi parantaa myös laitteiden yhteiskäytön kautta (esim. näytteiden pakastekuivaus, luiden rasvanpoistoon käytetyt laitteistot). Myös henkilökuntaa voitaisiin käyttää vastavuoroisesti eri osapuolten museotöissä ilman erillistä korvausta (esim. Evira-yhteistyö). Museot voisivat tehostaa yhteistyötään erityisesti museotöissä tarvittavien välineiden yhteishankinnoilla, joista suunnitelmien mukaisesti LTKM ottaisi koordinaatiovastuun. Eri osapuolet voisivat myös toimittaa toistensa käyttöön omakustannushintaan valmistamiaan tutkimus- ja seurantavälineistöä (esim. pyydykset, loukut jne.).
- 10 *Yhteistyöryhmä.* Luonnontieteellisen keskusmuseon, maamme muiden luonnontieteellisten museoiden ja kasvitieteellisten puutarhojen sekä Suomen ympäristökeskuksen tavoitteena on perustaa esitetyn yhteistyön kehittämistä ja sitä koskevien toimenpiteiden seurantaan varten yhteistyöryhmä, johon eri osapuolet nimeävät edustajansa. Ainakin kerran vuodessa kokoontuvan yhteistyöryhmän asettaisi Helsingin yliopiston rehtori. Työryhmä voisi neuvotella osapuolten välisestä yhteistyöstä ja siitä tiedottamisesta työryhmässä erikseen sovittavalla tavalla. Yhteistyöryhmä pitäisi kirjata osapuolten yhteistyöhankkeista ja edistäisi niitä omalta osaltaan sekä neuvottelisi uusista kehittämishankkeista.

Helsingissä 15.1.2007

Juhani Lokki
Professori
Luonnontieteellinen keskusmuseo

Jukka-Pekka Jäppinen
Yksikönpäällikkö
Suomen ympäristökeskus

Jouni Aspi
Yli-intendentti
Oulun yliopisto

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 978-952-485-341-5

ISSN 1458-8102

Julkaisumyynti / Bokförsäljning

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet
PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)
00014 Helsingin Yliopisto / Helsingfors Universitet
puhelin / telefon (09) 7010 2363
faksi / fax (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi